Turkish Studies *Educational Sciences*

Volume 14 Issue 5, 2019, p. 2293-2319

DOI: 10.29228/TurkishStudies.30288

ISSN: 2667-5609

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 21.08.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 15.10.2019

✍ *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (24.09.2019)-Referee 2 (13.10.2019)

This article was checked by iThenticate.

ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİ AİLELERİNİN ÇOCUKLARININ GELİŞİMLERİNE İLİŞKİN İHTİYAÇLARI*

*Derya GİRGIN***

ÖZ

Ülkemizde üstün zekâlı ve yetenekli çocuğu olan ailelerin çocuklarını yetiştirme sürecinde ihtiyaçlarının belirlenmesi, bu ihtiyaçlara yönelik çalışmaların yapılması boyutunda bilimsel çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışmanın amacı, üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci ailelerinin çocuklarını yetiştirme sürecinde onların gelişimlerine ilişkin mevcut durumu belirleyerek ihtiyaçlarını belirlemektir. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Güney Marmara Bölgesi'nde bulunan iki Bilim ve Sanat Merkezi'nde uyum eğitimini tamamlamış; destek eğitimi, bireysel yetenekleri fark ettirme ile özel yetenekleri geliştirme programlarına devam eden, amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenen toplam 40 üstün zekâlı ve yetenekli öğrencinin ailesinden oluşmaktadır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, veriler araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma verilerinin modelleştirilmesinde ise NVivo 8. nitel veri analiz programı kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma verileri içerik analizi tekniğine uygun olarak çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde kodlar ve kodlardan yola çıkılarak oluşturulan temalar modelleştirilmiştir. Üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip ailelerin, çocuklarının gelişimi için onların potansiyellerini arttırmak, sağlıklı bir birey olarak yetişmelerine katkı sağlamak için danışmanlık hizmetine ihtiyaç duydukları tespit edilirken; her ebeveyn gibi çocuklarının mutlu bir birey olarak yaşam sürme beklentisi içinde oldukları tespit edilmiştir. Araştırma bulguları

* Bu çalışma, 23-25 Mart 2018 tarihlerinde Afyon'da gerçekleştirilen Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi'nde(International Congress on Science and Education) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Anabilim Dalı, E-posta: deryagirgin@comu.edu.tr

ışığında ebeveynler için aile eğitim modelleri geliştirilmesi, aileleri bilgilendirecek eğitim kitapları, materyaller, eğitim kitleri hazırlanması öneri olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci, Aile ihtiyaçları, Bilim ve Sanat Merkezi

THE NEEDS OF GIFTED AND TALENTED STUDENT FAMILIES ABOUT THE DEVELOPMENT OF CHILDREN

ABSTRACT

In our country, scientific studies are very limited in determining the needs of families with gifted and talented children in the process of raising their children and carrying out studies to meet these needs. The aim of this study is to determine the needs of gifted and talented student families in the process of raising their children by determining the current situation regarding their development. In this study, one of the qualitative research designs, holistic single case design was used. In the 2017-2018 academic year, the study group completed the adaptation training at two Science and Art Centers in the South Marmara Region; support education consists of the families of 40 gifted and talented students determined according to purposive sampling method, continuing the individual talent recognition and special talent development programs. In this study where qualitative research method was used, the data were obtained by semi-structured and non-directive interview technique by the researcher. NVivo 8 qualitative data analysis program was used in the modeling of the research data. Qualitative research data were analyzed in accordance with the content analysis technique. In the analysis of the data obtained in the research, codes and themes created based on the codes were modeled. It has been determined that families with gifted and talented children need counseling services in order to increase their potential for the development of their children and contribute to their growth as a healthy individual. Like every parent, they expect their children to live as a happy individual. In the light of the findings of the research, development of family education models for parents, preparation of educational books, materials and educational kits to inform families were presented as suggestions.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Gifted and talented children have different developmental characteristics, separated from their peers. Families can sometimes feel helpless and inadequate because of their inability to predict what to do and how to proceed. In order to meet the needs of families with their superior children, the needs must be determined first. This study was carried out to determine the needs of gifted and gifted student families regarding their development in the process of raising their children. In this research, expectations, feelings, difficulties and needs of families

with their gifted and talented children were tried to be put forward in a holistic sense.

Method

In this study, a holistic single case design, which is one of the qualitative research designs, was used. The study group of the study consists of a total of 40 gifted and talented students whose families were selected according to the purposeful sampling method that completed the adaptation education in two Science and Art Centers in the South Marmara Region in the 2017-2018 academic year.

The criterion sampling type, one of the purposeful sampling types, was used in the determination of the study group. In the study, semi-structured and non-guiding interview forms to be applied as data collection tools were used in the literature and related researches and documents were used. Qualitative research data were analyzed in accordance with the content analysis technique. In analyzing the qualitative data obtained from the research, the qualitative data analysis program NVivo 8 was used. With NVivo 8th qualitative data analysis program, codes and themes were modeled. In order to meet the transferability criteria, direct quotations were used to reveal the opinions of the families participating in the research. In addition, the families participating in the study were coded as A₁, A₂, A₃... A₄₀. Cohen Kappa compliance values were determined to ensure the credibility of the research. The first and second themes of the research show a good fit according to Cohen Kappa compliance values. The third and fourth themes of the study show a good fit according to Cohen Kappa compliance values.

Findings

When the results of the research are examined; families expect their gifted and talented children to discover and develop their interests and talents, to have a successful educational life and to live a happy life. On the other hand, families mentioned a very important issue and stated that they expect their gifted and talented children to be an individual with good virtues and good values. In the study, families; while feeling as desperate and inadequate as a parent, fear and anxiety of not being able to meet the needs and interests of their children appear as negative emotions; Children's pride in being superior, their children's researcher and curious structures, their persistent desire to learn from different perspectives are stated as positive emotions. Some of the families expressed their feelings as neutral by not expressing them as positive or negative.

The families stated that they had problems such as reluctance to do homework, boredom, excessive self-confidence, asking too many questions and having difficulties about having gifted and talented children. The families put forward the difficulties experienced in this area under the headings of the difficulties they experienced in the family, school and society. Families need to be directed towards their needs for having gifted and talented children, courses according to their interests and abilities, opening support classes, and resources such as books and materials related to gifted ones. The needs of gifted and talented children differ as parents. According to the findings of the research, mothers mostly wanted their children to develop in social and

artistic fields, while supporting multiple courses; it was found that fathers wanted to be supported in physical activities on sportive subjects.

Conclusion, Discussion and Suggestions

As a result, the research findings are limited to the parents of students attending the Science and Arts Center of the province in the South Marmara Region. It has been determined that families with gifted and talented children need counseling services in order to increase their potential for the development of their children and contribute to their upbringing as a healthy individual. When the difficulties experienced by families are examined, it is necessary that the teachers need pedagogical information about the superiors in the problems we face in the school, and that the social burdens and perspectives for the difficulties experienced in the society do not have high expectations and create a negative environment. The following recommendations can be made for the results of this research.

- Family education models can be developed and implemented for parents with gifted and talented children.
- For parents with gifted and talented children, skills can be gained to create a roadmap for the characteristics of their children and to cope with difficulties in various situations.
- Teacher training for gifted and talented students' difficulties in formal education institutions can be given by using hands-on workshops and active learning methods and techniques.
- Teleconferences may be organized by the General Directorate of Special Education and Guidance Services of the Ministry of National Education for the families of gifted and talented children.
- For parents with gifted and talented children, workshops can be conducted in a regional or provincial center, with practical case-based family trainings.
- Education books, materials and training kits can be prepared for families with gifted and talented children.

Keywords: Gifted students and the parents, Family needs, Science and Arts Center

Giriş

Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar için alan yazında ortak fikir birliğine varılmış tanım olmamakla birlikte birçok farklı bakış açısı ile çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Üstün yeteneklilik Silverman'a (2010) göre var olan gelişimsel normlardan farklılaşarak, bilişsel becerilerde üst düzey performans ortaya koyma olarak tanımlamaktadır. Üstün zekâlı ve yetenekli çocukları akranlarından ayıran sahip oldukları seçkin nitelikleri, yüksek seviyede performans sergilemeleridir (Clark, 1997). Üstün zekâ ve yetenekli olma durumu genel anlamda zihinsel üst düzey yeteneği, yaratıcılık, üretken düşünme ve liderlik yeteneği olarak sadece bilişsel anlamda değil müzik ve sanat alanı gibi diğer alanlarda da üst düzey performans göstererek, sahip olunan gizil güçleri ile diğer çocuklardan önemli ölçüde farklılaşmaktadır (Klein, 2006; Renzulli, 1999).

Ülkemizde üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitim uygulamaları Bilim ve Sanat Merkezleri ile desteklenerek gerçekleştirilmektedir. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler bu merkezlerde bilişsel, duyuşsal ve sosyal alanlarda bütünsel olarak gelişimleri desteklenmektedir. Bilim ve sanat Merkezlerinde Uyum Eğitimi, Destek Eğitimi, Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme ve Özel Yeteneği Geliştirme Programlarında üstün olan öğrenciler eğitim görmektedir.

Üstün olmak içinde yaşanan toplum tarafından bir ayrıcalık olarak nitelendirilebilir. Karşıdan bakılarak üstün bir çocuğa sahip olma durumu yapılan olumlu yüklemelerle karşımıza çıkabilir (Fonseca, 2011). Bununla birlikte üstün olma durumu farklı pek çok soruna yol açabileceği gibi, farklı eğitimsel ihtiyaçların oluşmasına da neden olabilir (Kerr, 2009). Üstün zekâlı ve yetenekli çocuğunun gelişiminde ailelerin ihtiyaçlarını belirlemek oldukça önemlidir. Özellikle akranlarından farklı özellikte çocuğu olan ailelerin daha bilinçli şekilde çocuklarını yönlendirmeleri gerekmektedir. Yapılan çalışmalarda üstün zekâlı ve yetenekli çocuğu olan ailelerin normal gelişim gösteren çocuklara göre daha farklı alanlarda ve daha çok eğitime ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir (Davaslıgil, 2004). Üstün zekâlı ve yetenekli çocuğu olan ailelerin çocuklarının gelişimlerine ilişkin ihtiyaçlarının belirlenmesi oldukça önemlidir. Çünkü çocukların ihtiyaçları, akranlarından farklı olarak ailelere sorumluluklar yüklemektedir (Robinson, 1993). Alan yazında yapılan az sayıda da olsa çalışmalarda ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olunca daha çok zamana ihtiyaç duydukları, çocuklarına yapabilecekleri farklı etkinlikler sunmak zorunda kaldıkları belirlenmiştir (Sternberg, 1988). Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler normal akranlarından çok daha fazla ailelerin rehberliğine ihtiyaç duyarlar. Bununla birlikte pek çok aile üstün zekâlı bir çocuğa sahip olunca onun gereksinimlerini anlama ve destekleme konusunda az bilgiye sahiptir. Aileler üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersizlik hissederler (Colengelo, 1991). Üstün zekâlı ve yetenekli bir çocuğa sahip olmak ebeveynler için hem onurlandırıcı, gurur verici olabilirken hem de zorlayıcı olup mücadele gerektiren bir durum olabilmektedir (Moon, 2004). Şu bir gerçektir ki aileler çocukların ilgi alanlarının belirlenmesinde, yeteneklerinin geliştirilmesinde ve başarılarında kritik öneme sahiptir (Bloom ve Sosniak, 1981).

Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde onlarla doğrudan ilişkisi olan ailelerin ihtiyaçlarının çok fazla odak noktasına alınarak incelenmediğini görülmektedir. Alan yazındaki çalışmalarda; üstün yetenekli çocukların zihinsel süreçlerine farklı yöntemlerin etkisini ortaya koyan bazı araştırmalar (İşlekeller, 2008; Kanlı, 2008) ile bu çocukların karakteristik özellikleri ve ihtiyaçlarını belirlemeye ilişkin sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Çalıkoglu, 2009; Akar, 2010). Hackney (1981) yapmış olduğu çalışma kapsamında üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip ailelerin beş farklı alanda kaygı yaşadığını ortaya koymuştur. Bunlar; aile içinde rollerinin değişmesi, ebeveyn olarak rollerinin farklılaşması, aile ve içinde yaşanan toplum içinde problemlerin yaşanması, aile içi çeşitli uyum sorunları, aile ile okul arasında karşılaşılan sorunlar olarak belirtilmiştir. Buna benzer şekilde Alsop (1997) yapmış olduğu çalışmada aileler sosyal ilişkilerde, aile içi, okul, toplum bağlamında üstün olan çocukları ile ilgili sorunlarla karşılaştıkları ifade etmişlerdir. Saranlı (2011) çalışmasında ise üstün zekâlı ve yetenekli çocuğu olan ailelerin ihtiyaç duydukları destekleri; eğitim alanında destek, sosyal-duygusal ihtiyaçlar alanında destek, gelişimleri konusunda bilgilendirilmek, değişen anne –baba rolleri hakkında destek, aile içinde ve toplumdaki ilişkiler konusunda destek olarak sıralamışlardır. Ogurlu ve Yaman (2013) tarafından yapılan çalışmada ise ailelerin rehberlik konusunda ihtiyaç duydukları alanlar; yetenek geliştirme programlarının eksikliği, çok fazla etkinliğe katılma isteği, dağınık olma, okuldan sıkılma, öğretmen ve arkadaşlarıyla çatışma yaşama olarak ortaya konmuştur. Olszewki-Kubilius (2008) bir çocuğun sahip olacağı değerleri, alışkanlıkları kişisel karakteristik özelliklerinin gelişiminde ailelerin önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Çocukların ilk öğrenme merkezleri aileleridir. Aileler çocukların yeteneklerini keşfedip gelişmelerine olanak sağlarken, onları ilgileri kapsamında çeşitli uyaranlarla desteklerler (Silverman, 2010).

Üstün zekâlı ve yetenekli olan çocukların bebeklikten başlayan süreçten itibaren akranlarından birçok yönden farklılaşmaktadır. Bu farklılaşma sürecinde onların gelişimsel ihtiyaçları ile ilgilenen, çocuklarının ilgi alanlarına, yetenek gelişimlerine yönelik eğitimleri en yakın çevrelerinde yer alan aileler önemli bir konuma sahiptir. Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar, akranlarından ayrılarak farklı gelişim özelliklerine sahiptir. Bu farklılıklar noktasında aileler, ne yapacaklarını ve nasıl bir yol izleyeceklerini kestiremediklerinden dolayı kimi zaman çaresiz ve yetersizlik hissedebilirler. Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların ailelerinin ihtiyaçlarının belirlenmesi, gerekli danışmanlıkların yapılması ve aile eğitim programlarının düzenlenmesi gerekmektedir. Ailelerin üstün olan çocuklarıyla ilgili ihtiyaçlarının karşılanması için öncelikle ihtiyaçların tespit edilmesi gerekmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci ailelerinin çocuklarını yetiştirme sürecinde onların gelişimlerine ilişkin ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç çerçevesinde Bilim ve Sanat Merkezi'nde destek eğitimi, bireysel yetenekleri fark ettirme ve özel yetenekleri geliştirme programlarına devam eden, üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin ailelerine şu sorular yöneltilmiştir:

- 1.Üstün zekâlı ve üstün yetenekli olan çocuğunuzla ilgili beklentileriniz nelerdir?
- 2.Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuğa sahip olmayla ilgili hissettiğiniz duygularınız nelerdir?
- 3.Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuğa sahip olmayla ilgili yaşadığınız güçlükler nelerdir?
- 4.Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuğunuzun gelişimiyle ilgili nelere ihtiyaç duyuyorsunuz?

Araştırma sonucunda ortaya çıkan veriler ışığında, ailelerin ihtiyaçları konusunda farkındalık oluşturma ve bir yol haritası gösterme adına faydalı olması beklenmektedir. Araştırmada ailelerin üstün zekâlı ve üstün yetenekli olan çocukları ile ilgili beklentileri, duyguları, yaşadıkları güçlükler ve ihtiyaçları bütünsel anlamda ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Durum çalışmaları nasıl ve niçin sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinlemesine incelemesine olanak veren araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Durum çalışması; güncel bir olguyu kendi yaşam çerçevesi içinde çalışan, bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir. Durum çalışmaları ile ilgili olarak alan yazında belirtilen en temel özellik; bir ya da birkaç durumun ayrıntılı olarak derinlemesine incelenmesidir (Ary, Jacobs, Razavieh ve Sorensen, 2006; Merriam, 2013). Aynı zamanda durum çalışmaları güncel bir olgunun gerçek bağlamında araştırıldığı çalışmalardır (Stake, 2005; Yin, 2003). Bütüncül tek durum deseni; tek bir analiz biriminin olduğu, aykırı ve kendine özgü durumların çalışıldığı durumlarda kullanılır (Yin, 2003). Bütüncül tek durum deseni çalışmalarında ise daha öncesinde hiç kimsenin çalışmadığı veya ulaşamadığı durumların araştırılması amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Güney Marmara Bölgesi'nde bulunan iki Bilim ve Sanat Merkezi'nde uyum eğitimi tamamlamış; destek eğitimi, bireysel yetenekleri fark ettirme ile özel yetenekleri geliştirme programlarına devam eden, amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenen toplam 40 üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencinin ailesinden

oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme çeşitlerinden biri olan ölçüt örnekleme çeşidi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme; derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacına uygun durumların seçilmesidir. Amaçlı örnekleme çeşitlerinden olan ölçüt örnekleme ise; örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulmasıdır. Araştırmacının incelediği olguyu açıklamada belirlediği kritik durumlarda, ölçüt örnekleme kullanılır (Creswell ve Clark, 2016; Patton, 2005). Ölçüt örneklem için belirlenen ölçütler ise Bilim ve Sanat Merkezi'nde;

- a)Uyum eğitimini tamamlamış öğrenci velisi olmak,
- b)Destek eğitimi programına devam eden öğrenci velisi olmak,
- c)Bireysel yetenekleri fark ettirme (BYF) programına devam eden öğrenci velisi olmak,
- d)Özel yetenekleri geliştirme (ÖYG) programına devam eden öğrenci velisi olmak olarak belirlenmiştir.

Araştırmada gerçekleştirilen görüşmelere katılan üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci ailelerinin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler aşağıdaki Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1:Çalışmaya Katılan Ailelerin Kişisel Bilgileri

Değişken	Demografik Özellik	(f)
Cinsiyet	Kadın	27
	Erkek	13
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	2
	Ortaokul	1
	Lise	9
	Ön lisans	4
	Lisans	21
	Yüksek lisans	3
	Doktora	0
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	1
	Ortaokul	3
	Lise	4
	Ön lisans	5
	Lisans	22
	Yüksek lisans	4
	Doktora	1
Annenin Mesleği	Çalışmıyor	11
	Sağlık personeli	5
	Astsubay/Subay	0
	Doktor	0
	Öğretmen	12
	Polis	0
	Mühendis	2
	Memur	3
	Emekli	0
	Avukat	0
	Bankacı	1
	Akademisyen	1
	Diğer	5

Babanın Mesleği	Çalışmıyor	1
	Sağlık personeli	1
	Astsubay/Subay	5
	Doktor	0
	Öğretmen	6
	Polis	1
	Mühendis	4
	Memur	1
	Emekli	1
	Avukat	0
	Bankacı	2
	Akademisyen	4
	Diğer	14
Ailenin toplam aylık geliri	1000-2000 TL	1
	2000-3000 TL	6
	3000-4000 TL	5
	4000-5000 TL	9
	5000-6000 TL	5
	6000-7000 TL	4
	7000-8000 TL	5
	8000-9000 TL	3
	9000+TL	2
Üstün zekâlı ve yetenekli çocuğunun Bilim ve Sanat Merkezi Programı	Destek Eğitim Programı	33
	BYF Programı	2
	ÖYG Programı	5
Üstün zekâlı ve yetenekli çocuğun sınıfı	2.sınıf	18
	3.sınıf	10
	4. sınıf	6
	5.sınıf	4
	6.sınıf	2
	Toplam	40

Tablo 1’de üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olan ailelerin çeşitli demografik özellikleri verilmiştir. Araştırmada görüşme yapılan ebeveynlerin 27’si anne, 13’ü ise babadır. Anne ve babaların eğitim durumlarına bakıldığında annelerin 21’inin, babaların ise 22’sinin lisans mezunu olduğu görülmektedir. Annelerin meslek bilgileri incelendiğinde çoğunlukla öğretmen oldukları, babaların ise genellikle serbest meslek olarak nitelendirilen diğer kategorisinde yer alan meslek grubunda oldukları görülmektedir. Ailenin toplam gelir miktarına bakıldığında ise 9’unun 4000-5000TL arasında olduğu gözlemlenmektedir. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin 33’ünün Bilim ve sanat Merkezi’nde devam ettikleri eğitim programının Destek Eğitim programı olduğu ve 18’inin 2.sınıf öğrencisi, 10’unun 3. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme soruları kullanılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme formları oluşturulurken alan yazındaki ilgili araştırmalardan, dokümanlardan yararlanılmıştır. Oluşturulan taslak görüşme formları alanında uzman ve deneyimli olan iki öğretim üyesine sunularak görüşleri alınmıştır. Son haliyle öğretim üyelerinin eleştirileri ve önerileri doğrultusunda gelen geri bildirimler ile yarı yapılandırılmış görüşme formu gözden geçirilerek son hali verilmiştir. Hazırlanan görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda ailelerin demografik bilgilerine yönelik sorular, ikinci kısımda ise yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme soruları yer almaktadır. Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların aileleri ile bir araya gelinerek araştırmaya katılma konusunda gönüllülük esas alınarak süreç başlatılmıştır. Ailelerle yapılan görüşmelerde kendilerinden izin

alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ailelerin uygun olduğu zamanlarda gerçekleştirilen görüşmeler yaklaşık kırk dakika sürmüştür.

Nitel araştırmalarda veri toplama sürecinde araştırmacının rolü oldukça önemlidir. Araştırmacı verileri toplarken etkili ve nitelikli sorular sorabilmeli, alınan yanıtları yorumlayabilmelidir. Bununla birlikte araştırma sürecindeki karşılaştığı her yeni ve farklı durumu önemli bir fırsat olarak değerlendirmelidir (Cohen, Manion ve Morrison, 2000).

Verilerin Analizi

Straus ve Corbin (1990) tarafından durum çalışmasında verilerin analizinde kullanılan yaklaşımlarda farklı yöntemler önerilmiştir. Durum çalışmalarında verileri analiz etmek için kullanılan yöntemler; betimsel ve içerik analizi olarak sınıflandırılmıştır (Britten, 1995; Mays ve Pope, 1995; Straus ve Corbin, 1990; Yin, 2003). Araştırmada nitel araştırma verileri içerik analizi tekniğine uygun olarak çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesi bilgisayar ortamında yapılmıştır. Bilgisayar ortamında kodlar ve kodlardan yola çıkılarak oluşturulan temalar modellenmiştir.

Araştırmada ailelerle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerinin inanırılığının(trustworthiness) sağlanmasında çeşitli ölçütler dikkate alınmaktadır. Bu ölçütler alanyazında inandırıcı olma (credibility), aktarılabilirlik (transferability) ve doğrulanabilirlik (credibility) şeklinde belirtilmiştir (Lincoln ve Guba, 2000). Araştırmanın doğrulanabilirliğinin sağlanabilmesi noktasında elde edilen verilerin sonuçlarının sistematik şekilde ve açık, net, anlaşılır bir dille ifade edilmesine çalışılmıştır. Araştırmada aktarılabilirlik ölçütünün karşılanması noktasında araştırmaya katılan ailelerin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla doğrudan alıntılardan yararlanılmıştır. Bunu yanı sıra araştırmaya katılan aileler A₁, A₂, A₃...A₄₀ şeklinde kodlanmıştır. Araştırmanın inandırıcılığının sağlanması noktasında Cohen Kappa uyum değerleri belirlenmiştir. Bu aşamada iki veri kodlayıcısı tarafından tüm görüşme sorusuna verilen yanıtlar ayrı ayrı kodlanmıştır. Daha sonra kodlar temalara yerleştirilmiştir. Kodların temaya yerleştirilmesinde belli ortak özellikler taşımalarına ve kendi içlerinde bir bütünlük oluşturmalarına dikkat edilmiştir. Bu bağlamda veri kodlayıcıları tarafından oluşturulan kodlar ortak özellikleri bakımından bir takım başlıklar altında bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur.

Temalar oluşturulurken çeşitli ölçütler dikkate alınmıştır:

- Temayı oluşturan kodların kendi içinde bütünlük taşıması, farklı nitelikleri içeren kodların aynı temada yer almaması,

- Oluşturulan kodun araştırma sorusunu oluşturan temayı kapsamaması,

- Oluşturan bir kodun diğer koddan ayırt edici bir özellik taşıması,

- Oluşturulan kodların amaca uygun nitelikte ve anlamlı olması,

- Her bir kodun oluşturduğu temaların araştırma hedeflerine uygun olması dikkate alınmıştır. Araştırmada kullanılan Cohen Kappa uyum değerleri çerçevesinde çeşitli yorumlar yapılmıştır. Cohen Kappa testi iki veya daha fazla gözlemci arasındaki uyumun güvenilirliğini ölçen bir istatistik yöntemidir. İki gözlemci arasındaki uyuma bakılırken Cohen Kappa değerlerine; uyumun ölçüldüğü gözlemci sayısı ikiden fazla ise Fleiss Kappa değerleri kullanılır (Cohen, 1960). Uyum değer aralıklarına alan yazında 20 veya .20'den düşük olması “zayıf uyum”, .21 - .40 aralığında yer alması ise “orta düzeyin altında uyum”, .41- .60 aralığında yer alması “orta düzey uyum”, .61-.80 aralığında olması “iyi düzeyde uyum”, .81- 1.00 aralığında yer alması ise “çok iyi düzeyde uyum” şeklinde yer verilmektedir (Vierra ve Garret, 2005). Bu bağlamda veri kodlayıcılarının ayrı ayrı oluşturdukları kodlar ve temalar kappa uyum değerleri ile karşılaştırılarak

incelenmiştir. Bu noktadan hareketle araştırmada görüşme soruları sonucunda oluşturulan temalar ve bu temalara yönelik Cohen Kappa uyum değerleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Görüşme Sorularından Elde Edilen Temalara Yönelik Cohen Kappa Uyum Değerleri

Ana Temalar		Alt Temalar	Cohen Kappa Uyum Değeri
I.	Tema Beklentiler		.837
		Alt Tema	.812
II.	Tema Duygular	Alt Tema	.853
		Alt Tema	.821
		Alt Tema	.768
III.	Tema Güçlükler	Alt Tema	.789
		Alt Tema	.723
IV.	Tema İhtiyaçlar	Alt Tema	.748
		Alt Tema	.796

Tablo 2’deki araştırma verilerinden elde edilen temalara bakıldığında; sadece birinci ana temanın alt teması olmadığı, ikinci ve üçüncü ana temanın üçer tane alt temadan oluştuğu, dördüncü ana temanın ise iki alt temadan oluştuğu görülmektedir. Araştırmanın birinci ve ikinci, temaları Cohen Kappa uyum değerlerine göre çok iyi düzeyde uyum göstermektedir. Araştırmanın üçüncü ve dördüncü teması ise Cohen Kappa uyum değerlerine göre iyi düzeyde uyum göstermektedir.

Bulgular

Bu kısımda araştırma verilerine bağlı olarak elde edilen bulgular ile üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci ailelerinin çocuklarını yetiştirme sürecinde onların gelişimlerine ilişkin ihtiyaçlarına ilişkin görüşlerine yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin ailelerinin araştırma sorularına verdikleri yanıtlar şekiller aracılığıyla gösterilmiştir.

Ailelerinin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Olan Çocukları ile İlgili Beklentilerine Yönelik Görüşleri

Araştırmada ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli olan çocuklarından beklentilerine yönelik görüşleri veriler dikkate alınarak irdelenmiştir. Bu çerçevede “Ailelerinin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Olan Çocukları ile İlgili Beklentilerine Yönelik Görüşleri” ana teması ile adlandırılmış ve Şekil 1’de model ile açıklanmıştır. Ana tema ile ilgili 10 ve üstü frekansta belirtilen görüş kodları model üzerinde kalın ve kırmızıçizgiler halinde gösterilmiştir. Bunun yanı sıra ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarından beklentilerine yönelik görüşlerini içeren doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Şekil 1. Ailelerinin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Olan Çocukları ile İlgili Beklentilerine İlişkin Temanın Şematik Gösterimi

Şekil 1 incelendiğinde, ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarından beklentilerine yönelik görüşlerinde “Başarılı bir eğitim yaşantısı” ile “İlgi ve yeteneklerinin keşfedilmesi ve geliştirilmesi” en fazla kodlanan görüş, “Çığa uyum sağlayacak bir birey olması” ile “Herhangi bir beklentinin olmaması” da en az kodlanan görüş olarak belirlenmiştir. Araştırmada aileler üstün zekâlı ve yetenekli olan çocuklarından beklentilerine ilişkin “Hayalindeki mesleğe sahip olması”, “Topluma faydalı ve uyum sağlayabilen bir birey olması”, “Hayal gücünün desteklenmesi”, “Mutlu bir yaşam sürmesi” ve “Güzel erdemlere sahip, iyi değerlere sahip bir birey olması” görüşlerini de sıklıkla belirtmişlerdir.

Aşağıda A₅, A₁₅, A₂₂ ve A₃₅ kodlu ailenin görüşlerine yer verilmiştir:

“En büyük beklentim onun mutlu olması, mutlu olabileceği bir mesleği olmasıdır. Tabi ki iyi bir kariyeri olması, başarılı bir eğitim yaşantısına sahip olmasını da isterim. Ama şu bir gerçek ki mutsuz olarsa başarılı bir eğitim yaşantısının ya da kariyerin hiçbir önemi yok...” (A₅).

“Çocuğum ile ilgili beklentim hayatta mutlu olabilmesidir. Ne yapmak ne başarmak ya da ne ile ilgilenmek istiyorsa bunu başarabilecek özgüveni kendisinde bulacak şekilde yaratıcılığının ve hayal gücünün geliştirilmesini isterim” (A₁₅).

“Hayal gücünün desteklenmesini, yaratıcılığının geliştirilmesini ve mutlu olacağı alanda bu yetenekleri uygulama fırsatı bulmasını isterim” (A₂₂).

“Çocuğumdan beklentim yeteneklerini keşfedip, ilgileri doğrultusunda kendisini geliştirmesidir. Bununla birlikte akademik başarısının yüksek olması, çığa ayak uydurabilecek donanıma sahip olması beklentilerim arasındadır” (A₃₅).

Aynı konuyla ilgili olarak A₈, A₁₉, A₂₆, A₃₄ kodlu ailenin görüşleri ise şu şekildedir:

“Yeteneklerinin neler olduğunu öğrenip, keşfedip, bu doğrultuda geliştirilmesini bekliyoruz... Çocuğum ile ilgili olarak en büyük beklentim gelecekte ülkeme, dünyaya ve tüm insanlığa faydalı olmasını istiyorum. Seçeceği hayatında çok başarılı ve mutlu olmasını da istiyorum...” (A₈).

“Öncelikle dürüst, ahlaklı, toplum kurallarına uyan bir birey olmasını daha sonrada kendi istediği ve kendi seçeceği bir alanda yani hayallerini gerçekleştireceği bir meslek dalında eğitimini alarak başarılı ve mutlu olmasını isterim...” (A₁₉).

“Oğlumun yaptığı etkinlik ve çalışmalarındaki başarısından önce mutlu olabilmesini ve mutlu olmayı öğrenmesini istiyorum. Kendi sınırlarının farkına varmasını ve hangi alanda ya da alanlarda başarılı olduğunun bilincine varmasını istiyorum. Zaman içerisinde bu meraklı, araştırmacı ve girişimci özelliklerini kaybetmemesini istiyorum. Hayal gücünün geliştirilerek yaratıcılığının desteklenmesini istiyorum...” (A₂₆).

“Üstün zekalı ve yetenekli bir çocuğum ile ilgili herhangi bir beklentim yok.... Düşünsenize zaten diğer çocuklarından var olan potansiyeli ile her şeyi hızla algılıyor, iyi yapıyor... Bu nedenle herhangi bir beklentim yok” (A₃₄).

Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili Hissettiği Duygulara Yönelik Görüşler

Araştırmada ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili duyguları hakkında görüşleri incelenmiştir. Bu çerçevede “Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma İlgili Hissettiği Duygulara Yönelik Görüşler” ana teması ile adlandırılmıştır. Bu ana tema altında oluşturulan olumlu duygular, olumsuz duygular ve nötr duygular üç alt tema şeklinde Şekil 2’de model ile açıklanmıştır. Bunun yanı sıra ailelerin duygularını olumlu, olumsuz ve nötr şeklinde nitelendirmelerinde rol oynayan etkenlere yönelik görüşlerini içeren doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Şekil 2. Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili Hissettiği Duygulara İlişkin Temanın Şematik Gösterimi

Bu ana tema altında oluşturulan olumsuz duygular alt teması Şekil 2.1’de model ile açıklanmıştır.

Şekil 2.1 Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili Hissettiği Olumsuz Duygulara İlişkin Temanın Şematik Gösterimi

Şekil 2.1' de ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili olumsuz duyguları ile ilgili görüşleri incelendiğinde “Ebeveyn olarak çaresiz ve yetersiz hissedilmesi” ve “Çocuklarının ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayamama korku ve endişesi” en fazla kodlanan görüşler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte “Üstün zekâlı birey olmanın yarattığı mükemmel olma baskısı”, “Nasıl bir yol haritası izleneceğinin bilinmemesi” ve “Çocuklarının aşırı özgüven duymaları” da en çok kodlanan görüşler arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra “Sürekli değişen duygu durumlarının olması” ile “Kolay ikna olmaması” en az kodlanan görüşler olarak ortaya çıkmaktadır. Olumsuz duygularla ilgili A₂₁, A₃₆, A₂₉ ve A₂ kodlu aileler görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Olumsuz duygularımı ifade edecek olursam bazen çocuğuma yetemediğimi düşünüyorum....Anlamadığı bir şeyi ona nasıl anlatmam gerektiği konusunda zorluk çekiyorum... Nasıl bir yol izlemem gerektiği konusunda çaresizlik ve yetersizlik hissi beni çok tedirgin ediyor” (A₂₁).

“Çocuğumu nasıl yönlendireceğimi bilmiyorum... Doğru ve bilinçli şekilde yönlendirme yapamadığım zamanlarda onun yeteneğini köreltmekten, yaratıcılığının gelişmesini doğru şekilde destekleyememekten korkuyorum... Bir de kendine olan aşırı özgüveni ile toplum içinde çok zor anlar yaşayabiliyorum” (A₃₆).

“Üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili en temel duygum kendimi kaygılı hissetmem... Çocuğumu yeteri kadar anlayıp, yapabileceği şeylere ilişkin doğru yönlendiremeyip, var olan potansiyelini köreltmekten, ya da gelişebilecek diğer alanlarını ortaya çıkaramamaktan kaygı duyuyorum. Bu yüzden nasıl bir yol izleyeceğimi bilmiyorum... Aslında çocuğumun üstün zeka ve yeteneği olma durumu bana kaygı, yetersizlik ve çaresizlik hissettirmekten başka bir şey değil...” (A₂₉).

“Kolay ve çabuk diğer çocuklar gibi ikna olmayabiliyor. Toplum içinde diğer çocuklardan farklı olduğu yani sürekli değişen duygu durumları ya da ikna olmaması durumu ile uyum sorunu yaşıyabiliyoruz... Örneğin herhangi bir durum var ikna olmuyor... Neden ve nasıldır sonuna kadar sorguluyor. Kolaylıkla ikna olmaması ebeveyn olarak bizlere akrabalar içinde ya da farklı topluluklarda çok zor anlar yaşıtıyor” (A₂).

Bu ana tema altında oluşturulan olumlu duygular alt teması Şekil 2.2’de model ile açıklanmıştır.

Şekil 2.2 Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili Hissettiği Olumlu Duygulara İlişkin Temanın Şematik Gösterimi

Şekil 2.2 incelediğinde ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili “Gururlandırıcı, onurlandırıcı davranışları”, “Araştırmacı olmaları”, “Farklı düşünme bakış açılarına sahip olmaları”, “Meraklı olmaları” ve “Öğrenmeye istekli olmaları” en çok kodlanan görüşler arasında yer almaktadır. Ailelerin “Gözlemci olmaları”, “Çözüm odaklı davranış yeteneklerinin olması” ve “Sosyal birey olmaları” görüşleri en az kodlanan görüşler arasında yer almaktadır.

A₂₇, A₃₉, A₁₁ ve A₄ kodlu aileler üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Yaşıtlarından daha farklı anlama, algılama potansiyeline sahip olan bir çocuğun ailesi olmak gurur vericidir. Meraklı, öğrenmeye istekli, sürekli sorgulayan ve sorular soran bir çocuk düşünün... Her sorunun cevabını kendi içsel sürecinde değerlendirip çözümleyen bir çocuk olması, kolay öğreniyor olması, her daim yeni şeyler öğrenmeye istekli olması gerçekten de okul çağındaki diğer akranlarına göre aile olarak bizi onurlandırıyor” (A₂₇).

“Her şeyi sorması, bilgiye aç olması, her şeyi sorgulaması gerçekten gurur verici...Birde toplum içinde özellikle farklı bakış açılarına sahip olduğundan düşüncelerini ifade etme ve ortaya koyma biçimi bizi aile olarak çok onurlandırıyor” (A₃₉).

“Sürekli farklı şeylere olan ilgisi hoşumuza gidiyor çok mutlu oluyoruz. Araştırmacı ve gözlemci olması, evde her boş zamanını değerlendirmek için karışmalar, deneyler yapması bizi onurlandırıyor” (A₁₁).

“Anlama becerileri bakımından, sosyal yönü bakımından akranlarından iyi olduğunu düşünüyorum. Çocuğumla her şeyi konuşup rahatlıkla paylaşabiliyorum bu yüzden anlamlı güzel eğlenceli vakitlerimiz oluyor. Evde ya da okulda herhangi bir sorunla karşılaştığında çözüm odaklı olması bizi çok mutlu ediyor” (A₄).

Bu ana tema altında oluşturulan nötr duygular alt teması Şekil 2.3’de model ile açıklanmıştır.

Şekil 2.3 Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili Hissettiği Nötr Duygulara İlişkin Temanın Şematik Gösterimi

Şekil 2.3 incelendiğinde ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili “Herhangi bir duygularının olmadığı” ve “Duygularını olumlu ve olumsuz olarak nitelendirmedikleri” görülmektedir. A₁₃ ve A₇ kodlu aileler bu alt temaya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle ortaya koymuşlardır:

“Bu konuda herhangi bir duyguya sahip değilim. Daha doğrusu şöyle desem daha iyi olur. Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların öyle farklı özellikleri var ki... Ancak yaşadığımız sürece tecrübeyle ortaya çıkıyor. O yüzden herhangi bir duyguya hem sahip değilim hem de duygularımı olumlu veya olumsuz olarak nitelendirmem mümkün değil...” (A₁₃).

“Çok fazla olumlu veya olumsuz diyebileceğimiz duygulara sahip değilim. Çocuğumuzun üstün zekâlı ve yetenekli olmasının hissettirdiği duygu aşında olarak olumlu veya olumsuz nitelendirilemez. Biz aile olarak duygularımızı nötr olarak nitelendirebiliriz” (A₇).

Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili Yaşadığı Güçlüklere Yönelik Görüşleri

Araştırmada ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ilgili yaşadığı güçlüklere yönelik görüşleri irdelenmiştir. Ailelerin yaşadığı güçlükler bir ana tema ve üç alt tema çerçevesinde kodlanmıştır. Ailelerin yaşadığı güçlükler aile içinde yaşanan güçlükler, okulda yaşanan güçlükler ve toplumda yaşanan güçlükler şeklinde Şekil 3’de modellenerek gösterilmiştir. Bununla birlikte ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ilgili yaşadığı güçlükler ile ilgili ifadelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

Şekil 3. Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili Yaşadığı Güçlüklerle İlişkin Temanın Şematik Gösterimi

Şekil 3 incelendiğinde ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma durumlarıyla ilgili yaşadığı güçlüklerle yönelik olarak “Ödev yapmaya isteksizlik”, “Çabuk sıkılması”, “Aşırı özgüven duyması”, “Cevabını bilmediğim zor sorular sorması” ve “Ebeveyn olarak yetersiz kalma durumu” en fazla kodlanan görüşler arasında yer almaktadır. Ailelerin “Kurallara uymaması”, “Her etkinliğe katılma isteği” ve “Her yerde devamlı sorgulaması” gibi görüşleri ise en az kodlanana görüşler arasında yer almaktadır. Bu temaya ilişkin referans olan ailelerin bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

“Bir çocuk düşünün bildiği şeyleri tekrar tekrar yapmak zorunda kalan... Cevabını zihinden yapabileceği kolaylıkla bildiği şeyler ödev olarak verildiğinde yapmak istemiyor, çünkü onun için çok da anlamlı değil, ödevlerini yaparken bunu vakit kaybı olarak görüyor ve çok fazla sıkılıyor” (A₁).

“Üstün zekâlı ve yetenekli bir çocuğa sahip olmak çok yorucu... Her şeyden hemen sıkılıyor. Bir şeyi yapma konusunda kendisine çok fazla güveniyor... Biraz fazla onu dinlememizi, onun sorularına detaylı cevaplar vermemizi istiyor. Bu bizi zorlayabiliyor, yeterli olamadığımızı hissettiriyor” (A₃).

“Çok hareketli olması, çok fazla sorular sorması gerçekten çok yetersiz kalabiliyor bizi... Gördüğü ve duyduğu her etkinliğe katılmak istiyor” (A₂₈).

Bu ana tema altında oluşturulan aile içinde yaşanan güçlükler alt teması Şekil 3.1’de model ile açıklanmıştır.

Şekil 3.1 Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili Aile İçinde Yaşadığı Güçlüklerle İlişkin Temanın Şematik Gösterimi

Şekil 3.1 incelediğinde ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili aile içinde yaşanan sorunlara ilişkin “Görev ve sorumluluklarını yapma istememesi”, “İkna olmaması”, “Her şeyi biliyorum edası ile davranması” ve “Tercihleri konusunda çatışma yaşanması” en çok kodlanan görüşler arasında yer almaktadır. Ailelerin “Sürekli hareketli olması”, “İçine kapanık, sessiz olması” ve “Çok duygusal olması” görüşleri en az kodlanan görüşler arasında yer almaktadır.

A₉, A₂₃ ve A₁₆ kodlu aileler üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Çocuğum aileyi yönetmek istiyor, hep kendi isteklerinin olmasını istiyor, kurallara uymak istemiyor, kendisine ait sorumluluklarını yerine getirmek de istemiyor” (A₉).

“Kardeşinin onun yaptıklarını yapamadığını görürken üzülse de, devamlı olarak ben biliyorum halleri aile içinde yaşadığımız temel güçlükler arasında... Birde ikna olmayınca çok çatışma yaşıyoruz” (A₂₃).

“Gün geçtikçe daha fazla dağınık olmaya başladı... Hem yavaş hareket etmesi hem de düzensiz olması konusunda güçlükler yaşıyoruz. Eşyalarını evde dağınık şekilde bırakıyor, ödevlerini çok yavaş yapıyor, yaptığı bir işi tamamlamadan bir diğerine geçiyor” (A₁₆).

Bu ana tema altında oluşturulan okulda yaşanan güçlükler alt teması Şekil 3.2’de model ile açıklanmıştır.

Şekil 3.2 Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili Okulda Yaşadığı Güçlüklere İlişkin Temanın Şematik Gösterimi

Şekil 3.2 incelendiğinde üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili okulda yaşanan güçlüklere ilişkin elde edilen görüşlerin içerik analiziyle çözümlenmesi sonucunda oluşturulan modelde aileler; “Öğretmen tarafından sıfır yanlış yapma beklentisi”, “Diğerlerinin öğrenmelerini beklerken sıkılması”, “Her soruyu çözmek istemesi” ve “Sürekli lider olmak istemesi” görüşleri en fazla kodlanan görüşler arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra “Herhangi bir sorun yaşamaması” ve “Hareketli olması” en az kodlanan görüşler arasında yer almaktadır. Bu alt temaya ilişkin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğu olan aile görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

“Sınıf içinde yapmış olduğu bir hata karşısında öğretmenleri ve arkadaşları sen nasıl yanlış yaparsın bunu şeklinde çocuğum üzerinde baskı oluşturuyorlar... Her zaman için sıfır yanlış yapması gerekiyormuş gibi hep hatasız olmasını bekliyorlar. Zaten sınıf içinde diğer arkadaşlarını beklerken çocuğum sıkılıyor... Bir olayı anlatmak isterim... Matematik dersini çok sevdiği için kızım, gerçekten de yaşına göre çok iyi şekilde soruları cevaplandığı için derste daima her soruya parmak kaldırıp cevaplandırmak istiyor. Bir hafta boyunca her matematik dersinde hemen hemen her soruyu çözmek isteyerek parmak kaldırmış ama öğretmeni her defasında sen zaten yaparsın parmak kaldırmana gerek yok demiş. Daha sonraki süreçte okula gitmek istemediğini zaten öğretmenin ona söz vermediğini anlattı... Tam iki ay boyunca kızım hiçbir derste parmak kaldırmamış ve öğretmeni durumu fark etmemiş bile... Derslerde diğerlerinin öğrenmelerini beklerken sıkılması, okullardan destek eğitim sınıflarının yaygın şekilde olmaması ve öğretmenlerin pedagojik olarak uygun davranmamaları gerçekten okullarda sadece bizim değil tüm üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci ailelerinin yaşadığı temel sorun diye düşünüyorum...” (A₃₁).

“Sınıf içi etkinliklerde arkadaşlarından daha hızlı yapıp bitirdiğinde arkadaşlarını beklemek zorunda kalması konusunda güçlük yaşıyoruz. Sınıf öğretmeni çocuğumuzu üstün zekâlı olarak görmemekte, parlak bir öğrenci olarak nitelendirip, sınıfta devamlı lider olma davranışı göstermesi

konusunda çocuğumuza uygun şekilde davranmamaktadır. Hâlbuki üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin özellikleri arasında akranlarına göre liderlik vasıflarının daha çok öne çıktığını biliyoruz. Bu noktada pedagojik olarak sınıf öğretmenimizin buna uygun şekilde yaklaşımlar içinde olması gerekmektedir. Birde sınıf içindeki diğer çocukların velilerinin ödev, ders notları vb. konularda çocuğumuzla diğer öğrenciler arasında kıyaslama yapması bize zor anlar yaşatmaktadır” (A₁).

Bu ana tema altında oluşturulan toplumda yaşanan güçlükler alt teması Şekil 3.3’de model ile açıklanmıştır.

Şekil 3.3 Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili Toplumda Yaşadığı Güçlüklerle İlişkin Temanın Şematik Gösterimi

Şekil 3.3’ de ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili toplumda yaşadığı sorunlara yönelik görüşleri incelendiğinde “Üstün olma durumunun yüksek beklenti oluşturmaması”, “Çok hazır cevap olması”, “Her şeyi çok detaylı düşünmesi” ve “Herhangi bir sorun yaşamaması” en çok kodlanan görüşler arasında yer alırken, “Çok konuşması” ve “Toplumdaki değer yargılarına karşı gelmesi” en az kodlanan görüşler arasında yer almaktadır. Bu temaya ilişkin aileler görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

“Çok soru sormak, çok konuşmak ve mantığına yatmayan konularda eleştirel yaklaşımlarının olması en belirgin özellikleri toplumda pek çok insan tarafından olumlu algılanmıyor... Özellikle üstün zekâlı ve yetenekli olduklarını öğrendiklerinde toplumda yüksek beklenti oluşuyor” (A₄₀).

“Yaş grubundaki bireylere göre daha çok hazır cevap olması, olayları ve durumları çok ayrıntılı düşünmesi toplum içinde sorunlar yaşamamıza neden olabiliyor. Kimi durumlarda toplum içinde süregelen alışılmış bir takım değer yargılarına da karşı gelmektedir” (A₃₂).

Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili İhtiyaçlarına Yönelik Görüşleri

Ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili ihtiyaçlarına yönelik ifadeleri, veriler analiz edilerek ana tema ve görüş kodları şeklinde incelenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede ana tema altında oluşturulan görüşme kodları Şekil 4’de modellenerek açıklanmıştır. Buna ek olarak ailelerin ihtiyaçlarına yönelik görüşlerine de doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

Şekil 4. Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili İhtiyaçlarına İlişkin Temanın Şematik Gösterimi

Şekil 4 incelendiğinde ailelerin görüşlerinde en fazla “ Doğru yönlendirmeye”, “İlgi alanlarına, yeteneklerine göre kurslara”, “Destek eğitim sınıflarının açılmasına” ve “Üstünleri eğitimleri ile ilgili kitaplara, kaynaklara” ihtiyaç duydukları belirtilmiştir. Bununla birlikte “Kaygı ve stres durumuyla başa çıkmada eğitime” ihtiyaç duymaları en az kodlanan görüş olarak görülmektedir.

“En büyük ihtiyacımız ilgi alanına göre kurs... Aynı zamanda onun sorduğu soruları yanıtlayıp onu yönlendirecek çeşitli yardımlara da ihtiyaç duyuyoruz” (A₆).

“Çocuğumun gelişimine katkı sağlayacak materyallere ihtiyaç duyuyorum. Piyasada bu alanda var olan çok az kaynak bulunmaktadır. Üstünlerin eğitimine yönelik zengin kaynaklar, eğitim materyalleri, kitler oldukça az” (A₂₀).

“Kızımızın eğitimsel gelişimine yönelik ona nasıl yardımcı olacağımız konusunda çekincelerimiz var. Çünkü pedagojik olarak eğitim alsak dahi belirli bir yere kadar götürebiliyoruz. Bu konuda sadece ailelerin ihtiyacı yok bence... Sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenleri, kurumdaki diğer eğitimcilerden de pedagojik olarak destek görülmesi gerekiyor” (A₃₃).

“Var olan potansiyelini geliştirici zekâ geliştirici kaynak kitaplara, materyallere ihtiyaç duyuyoruz. Aslında üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarımızı nasıl ve neye göre doğru şekilde yönlendirebiliriz bunları öğrenmeye ihtiyacımız var. Toplumda yer alan bu çocuklar için nasıl bir yol izleneceği konusunda bilgilendirme, nasıl davranılacağı konusunda doğru yönlendirilmeye ihtiyaç var” (A₃₉).

“Ülkemizde özellikle bazı illerimizde duyuyoruz ki bazı okullarda üstün zekâlı ve yetenekli çocukların desteklenmesi için destek eğitim sınıfları var. Güney Marmara bölgesinde çok az okulda destek eğitim sınıfları bulunmakla birlikte, var olan okullarda ise destek eğitim sınıfları etkin şekilde faaliyet göstermiyor. Kendimde öğretmen olduğum için şunu söyleyebilirim ki bu destek eğitim sınıflarına daha çok norm fazlası öğretmenler görevlendiriliyor, bu nedenle öğretmenler süreci

içselleştirmeden nasıl bir yaklaşım içinde eğitim vereceklerini bilmeden zenginleştirilmiş etkinlikler de yapmıyorlar...”(A₅).

Bu ana tema altında oluşturulan ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili ihtiyaçlarının sınıflandırılması Şekil 4.1’de açıklanmıştır.

Şekil 4.1 Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili İhtiyaçlarını Sınıflandırmalarına İlişkin Temanın Şematik Gösterimi

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin ailelerin ihtiyaçlarını sınıflandırmalarında en çok yükleme yapılan görüşler; “Rehberlik bilgilendirme konusunda”, “Sayısal ve sözel akıl oyunları konusunda”, “Psikolojik destek konusunda” ve “Kişisel gelişimleriyle ilgili yönlendirme” olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra ailelerin ihtiyaçlarını sınıflandırmada en az kodlanan görüşleri arasında “Sosyal, duygusal gelişimleri yönlendirmede” ve “Sosyal aktiviteler konusunda” yer almaktadır. Bu temaya referans olan üstün zekâlı ve yetenekli ailelerin bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“Bu konudaki en temel sınıflandırmamız rehberlik, eğitim konusunda....Bilinçli ve duyarlı yaklaşımlarla uzman eğitimci tarafından çocuğumuzun kişisel gelişimine katkı sağlayacak sosyal aktiviteler konusunda yönlendirmeler olmalı... Bazen hafta sonları ya da akşamları evde çocuğumuzla hangi sosyal aktiviteleri gerçekleştireceğimizi bilemiyoruz...”(A₁₄).

“Çocuğum farklı olduğu için devamlı sorularına cevap verme, etkinlik yapma gibi bir çok beni zorlayan şeyi bizden talep ediyor. Bu konuda bazen sabrımız gerçekten tükeniyor, ya da kendimizi yetersiz hissedip acaba yanlış mı yönlendiriyorum diye kaygılanıyoruz. Bu yüzden aslında çocuğumuzun gelişimine anlamlı katkı sağlamak için ya da kendimizin psikolojik olarak sağlıklı bir birey olarak süreci yaşamamız için psikolojik destek önemli bir ihtiyaç sınıfı” (A₁₈).

Bu ana tema altında oluşturulan ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili ihtiyaçların sınıflandırılmasının anne ve baba olarak farklılık göstermeleri ise Şekil 4.2’de model ile açıklanmıştır

Şekil 4.2 Ailelerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuğa Sahip Olma ile İlgili İhtiyaçlarını Sınıflandırmalarının Anne ve Baba Olarak Farklılık Göstermesine İlişkin Temanın Şematik Gösterimi

Şekil 4.2 incelendiğinde üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili ihtiyaçlarda anne ve baba olarak farklılık gösterme durumuna ilişkin görüşler incelendiğinde; “Annenin çocuğun her kursa gitmesini istemesi” ve “Annenin sanatsal ve sosyal alanda ısrarcı tutum sergilemesi” en fazla kodlanan görüşler olarak belirtilmiştir. Buna karşın “Babanın sportif konularda desteklemesi” ve “Babanın çok fazla ilgilenmemesi” görüşü en az kodlanan görüşler arasında yer almaktadır.

Konuyla ilgili A₁₇ ve A₂₇ kodlu aileler görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Ailemiz içinde anne ve baba olarak aslında farklılıklar oluyor. Anne çocuğumuzun sanatsal alanlarda faaliyetlere katılmasını istiyor, ya da daha çok sosyal olması konusunda bazen ısrarcı bile olabilecek şekilde davranabiliyor” (A₁₇).

“Babamız çocuğumuz üstün zekâlı ve yetenekli olduğu için bilişsel anlamda zaten algılaması iyi, yüksek performans gösteriyor diyerek daha çok sportif faaliyetlerde aktif olmasını istiyor. Devamlı hareketsiz olarak masa başında bir şeylerle uğraştığı için ve çocuğumuz fiziksel anlamda da biraz kilolu olduğu için babamızın sportif yönde desteklemesi ikimiz arasındaki ihtiyaçlara bir farklılık olarak söylenebilir” (A₂₇).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına bakıldığında; aileler üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarından ilgi ve yeteneklerinin keşfedilip geliştirilmesini, başarılı bir eğitim yaşantısı ile hayallerindeki mesleğe sahip olup mutlu bir yaşam sürmelerini beklemektedir. Bununla birlikte aileler çok önemli bir konuya değinerek üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarının güzel erdemlere sahip, iyi değerlere sahip bir birey olmasını beklediklerini de ifade etmişlerdir. Alan yazında üstün zekâlı ve yetenekli olan çocukların gelişimsel olarak aykırılıklar özellikle ahlaki duyarlılık alanında toplumsal bazı sorunları çok fazla dikkate alıp önemsemesine neden olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte akranlarından farklı oldukları

için sosyal uyum sıkıntıları yaşama, çevresi tarafından anlaşılama en sık yaşanan problem arasında yer almaktadır (Cutts, 2001; Kearney, 1996). Diğer inanların olaylara olan farklı bakış açıları ile farklı değerlere sahip olmalarından kaynaklanan çatışmaları değerler zemininde özellikle hoşgörü değeri ile çözüme ulaştırmak temel bir ihtiyaç olarak belirtilmiştir (Lovecky, 1997). Kurnaz (2012) ile Kurnaz, Sünbül ve Arslantaş (2007) tarafından yapılan çalışmalarda üstün yetenekli çocuklarda değerler eğitimi kapsamında birçok değerın öğretimine ilişkin etkinlikler hazırlanmış, değerlerin öğretiminde kullanılabilecek tekniklerle verilmiştir. Araştırmalar, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların akranlarından daha çok ahlaki çözümlmeye sahip olduklarını, ahlaki yargılama becerilerinin de çok daha üst düzeyde olduğunu ortaya koymuştur (Howard-Hamilton, 1994). Bunun nedeni olarak kişisel özellikleri olan empatik düşünme yapısına sahip olma ile gelişmiş üst düzey adil olma ve davranma duygusuna sahiptirler (Clark, 1997).

Araştırmada ailelerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili duyguları olumlu duygular, olumsuz duygular ve nötr duygular üç alt tema altında belirtilmiştir. Ailelerin; kendilerini ebeveyn olarak çaresiz ve yetersiz hissetmesi, çocuklarının ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayamama korku ve endişesi olumsuz duygular olarak karşımıza çıkarken; çocuklarının üstün olma durumu ile ilgili gurur duymaları, çocuklarının sahip olduğu araştırmacı ve meraklı yapıları, farklı bakış açıları ile öğrenmeye olan sürekli istekleri olumlu duygular olarak belirtilmiştir. Ailelerin bazıları da duygularını olumlu ya da olumsuz olarak ifade etmeyerek nötr olarak belirtmiştir.

Aileler üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma durumlarıyla ilgili yaşadıkları güçlüklerde ödev yapmada isteksizlik, çabuk sıkılma, aşırı özgüven duyma, çok zor ve çok fazla soru sorma gibi durumları belirtmişlerdir. Aileler bu konuda yaşanan güçlükleri aile içinde, okulda ve toplumda yaşadıkları güçlükler başlıkları altında ortaya koymuşlardır. Aile içinde yaşanan sorunlarda görev ve sorumluluklarını yerine getirmeme, ikna olmama, her şeyi biliyor gibi tavır takınması ve tercihleri konusunda çatışmalar yaşanması belirtilmiştir. Okulda yaşanan güçlüklerde; sürekli lider olma isteği, derslerde sıkılması, öğretmeni tarafından hiç yanlış yapamama beklentisi belirtilmiştir. “Üstün” olma durumunun yüksek beklenti oluşturmaması, hazır cevap olması, her şeyi ayrıntılı düşünmesi ise toplumda yaşanan güçlükler olarak belirtilmiştir. Alan yazında ebeveynlerin üstün yetenekli çocukların spesifik özelliklerinden dolayı içsel ya da dışsık bir takım kaynaklara bağlı olarak çeşitli sorunlar yaşadıkları ve olumsuz bir takım durumlara düştükleri belirtilmiştir (Webb, 1993). Üstün zeka ve yetenekli çocuklarının sessiz içine kapak davranış eğilimleri ile sosyal anlamda iletişim kurmada yaşadıkları güçlükler alan yazındaki araştırmalardaki bulgularla da örtüşmektedir (Koçal, Kanar ve Kanar, 2009; Stuart ve Beste, 2008) Üstün yetenekli çocukların özellikle bilişsel olarak akranlarından üst düzey performans sergilemelerinden dolayı okulda çeşitli sorunlar yaşadıkları saptanmıştır (Kleine & Webb, 1992). Üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip ailelerin normal gelişim süreci seyreden çocuklara sahip ailelere kıyasla daha fazla eğitime ve yönlendirmeye ihtiyaç duydukları belirtilmektedir (Davaslğıl, 2000). Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarda gözlemlenen her şeyi sorgulayarak, merak ederek öğrenme isteği derin bir anlama ve yeterlilik kazanma süreci aileleri kimi zaten yetersiz, kaygılı ve çaresiz durumuna düşürmektedir (Davaslğıl ve Zeana, 2004; Webb, 1993).

Aileler üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili ihtiyaçlarında doğru yönlendirilmeye, ilgi alanlarına ve yeteneklerine göre kurslara, destek eğitimi sınıflarının açılmasına, üstünlerle ilgili kitap, materyal gibi çeşitli kaynaklara ihtiyaç duymaktadırlar. Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların aileleriyle yapılan çalışmalarda çocuklarının farklı ilgi alanlarını karşılayacak ve etkin şekilde yönlendirecek danışmanlığa ihtiyaç duyduğu alan yazındaki araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir (Moon, Sydney ve Feldhusen, 1994; Saranlı, 2011; Silverman, 1993; Delisle, 2006; Kerr, 2009). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin ailelerin ihtiyaçlarını sınıflandırmalarında en çok ihtiyaç duyulan alan rehberlik danışmanlık hizmeti, psikolojik destek ve kişisel gelişimleri olumlu yönlendirme konusundaki destek sınıflandırmasıdır. Üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip olma ile ilgili ihtiyaçlar anne ve baba olarak farklılık göstermektedir. Araştırmanın bu bulgusu yapılmış diğer çalışmalardan farklı olarak önemli sonuçları ortaya

çıkarmıştır. Araştırma bulgularına göre anneler daha çok çocuklarının sosyal ve sanatsal alanda gelişmesini isterken, birden çok kursa gitmesini desteklerken; babaların sportif konularda fiziksel etkinliklerde desteklenmesini istediği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, araştırma bulguları Güney Marmara Bölgesinde bulunan ili Bilim ve sanat Merkezine devam eden öğrenci velileri ile sınırlı olmakla birlikte, üstün zekâlı ve yetenekli çocuğa sahip ailelerin, çocuklarının gelişimi için onların potansiyellerini arttırmak, sağlıklı bir birey olarak yetişmelerine katkı sağlamak için danışmanlık hizmetine ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Her ebeveyn gibi üstün zekâlı ve yetenekli aileler de çocuklarına ilişkin mutlu bir birey olarak yaşam sürme beklentisi içinde olduklarını belirtmişlerdir. Aile, çocuklarının gelişimde ilk rol oynayan topluluktur. Eğer aileler yapıcı şekilde, destekleyici bir yaşantı içerisinde olursa aile içindeki bireylerde mutlu, başarılı olacağı yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Colangelo ve Davis, 2003).

Ailelerin yaşadığı güçlükler irdelendiğinde okulda karşımıza çıkan sorunlarda öğretmenlerin üstünlerle ilgili pedagojik bilgiye ihtiyaç duydukları, toplumda yaşanan güçlükler için toplumsal yüklemelerin ve bakış açıların yüksek beklenti içerip olumsuz bir ortam yaratmadığı şekilde olmasına ihtiyaç vardır. Bu araştırma sonuçlarına yönelik aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

- Üstün zekâlı ve yetenekli çocukları olan ebeveynler için aile eğitim modelleri geliştirilebilir ve uygulanabilir.

- Üstün zekâlı ve yetenekli çocukları olan ebeveynler için çocuklarının özelliklerine yönelik yol haritası oluşturma ve çeşitli durumlarda yaşanan güçlüklerde başa çıkma becerileri kazandırılabilir.

- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarında yaşadıkları güçlüklerle yönelik öğretmen eğitimleri uygulamalı atölyeler ile aktif öğrenme yöntem ve teknikleri kullanılarak verilebilir.

- Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların ailelerine yönelik Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından telekonferanslar gerçekleştirilebilir.

- Üstün zekâlı ve yetenekli çocukları olan ebeveynler için bölgesel ya da il merkezli olacak şekilde çalıştaylar, uygulamalı örnek olay temelli aile eğitimleri gerçekleştirilebilir.

- Üstün zekâlı ve yetenekli çocuğu olan aileler için aileleri bilgilendirecek eğitim kitapları, materyaller, eğitim kitleri hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, İ. (2010). *İlköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimlerinin ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Alsop, G. (1997). Coping or counseling: families of intellectually gifted students. *Roeper Review*, 20(1), 28-35
- Ary, D., Jacobs, L.C., Razavieh, A. & Sorenson, C. (2006). *Introduction to Research in Education* (7th ed.) (Belmont, CA, Thomson Wadsworth).
- Bloom, B. S. & Sosniak, L. A. (1981). Talent development vs. schooling. *Educational Leadership*, 39, 86-94
- Britten, N. (1995). Qualitative interviews in medical research. *British Medical Journal*, 311, 251–253.
- Clark, B. (1997). *Growing up gifted* (5. Ed.). Upper Saddle River, New Jersey, Columbus, Ohio: Merrill

- Clark, B. (1997). *Growing up gifted. developing the potential of children at home and at school*. (5th ed.) New Jersey: Merrill, an imprint of Prentice Hall.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2000), *Research methods in education*. London: Routledge Falmer.
- Cohen J. (1960). A coefficient of agreement for nominal scales, *Educational and Psychological Measurement*, 20, 37-46.
- Colangelo, N. & Assouline, S. G. (1993). Families of gifted children: A research agenda. *Quest*, 4, 1-4.
- Colangelo, N., Davis, G.A. (eds). (2003). *Handbook of Gifted Education*. Boston: Allyn & Bacon.
- Creswell, J. W. & Clark, V. L. P. (2016). *Designing and conducting mixed methods research*. New York: Sage.
- Çalıkoğlu, B.S. (2009). *Üstün zekâlı öğrencilerin çalışma alışkanlıkları ile mükemmeliyetçilik arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Davaslıgil, Ü. (2000). Üstün çocuklara sahip ailelerin eğitimi, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu* (ss. 142-148). Ankara.
- Davaslıgil, Ü. (2004). *Üstün Çocuklar*. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 63.
- Davaslıgil, Ü. ve Zeana, M. Z. (2004). Üstün zekâlıların eğitimi projesi. Üstün yeteneklilerin ana-babalarının karşılaştıkları güçlükler. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı 6(1),(ss.85-100). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Delisle, J. (2006). *Üstün Yetenekli Çocuklara Ebeveynlik*. Prufrock Press, Referans Çeviri Hizmetleri ve Yayıncılık Ltd.
- Fonseca, C. (2011). *Emotional intensity in gifted students: Helping kids cope with explosive feelings*. Waco, TX: Prufrock Press, Inc.
- Hackney, H. (1981). The Gifted Child, The Family, and the School. *Gifted Child Quarterly*, 25 (2), 51-54
- Howard-Hamilton, M. F. (1994). An assessment of moral development in gifted adolescents. *Roeper Review*, 17, 57 - 59.
- İşlekeller, A. (2008). *Eleştirel düşünme becerilerini temel alan Türkçe öğretiminin üstün ve normal zihin düzeyindeki öğrencilerin erişimi, eleştirel düşünme düzeylerine ve tutumlarına etkisi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kanlı, E. (2008). *Fen ve teknoloji öğretiminde probleme dayalı öğrenmenin üstün ve normal zihin düzeyindeki öğrencilerin erişimi, yaratıcı düşünme ve motivasyon düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul
- Karakuş, F. (2010).Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1),127-144
- Kearney, K. (1996). Highly gifted children: In full inclusion classrooms. 06.06.2019 tarihinde <http://members.aol.com/discanner/hgfull.html> adresinden alınmıştır.
- Kerr, B. (2009). *Encyclopedia of Giftedness, Creativity, and Talent*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2009. Print

- Kerr, B. (2009). *Encyclopedia of giftedness, creativity, and talent*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2009. Print.
- Klein, B. S. (2006). *Raising gifted kids: Everything you need to know to help your exceptional child thrive*. New York: Amacom
- Kleine, P.A. & Webb, J.T. (1992). *Community links as resources. in challenges in gifted education: Developing potential and investing in knowledge for the 21st century*. Colombus, OH: Ohio Department of Education.
- Koçal, Z.D., Kanar, E. ve Kanar, K. P.(2009). Bilim ve sanat merkezine devam eden üstün yetenekli öğrencilerin temel ihtiyaçları: Amasya örneği, *Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi (25- 27 Mart 2009)*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Kurnaz, A. (2012). Üstün yetenekli çocuklarda değer eğitimi. *Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumu*, 27 Nisan 2012, 49-71,Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu.
- Kurnaz. A. , A.M. Sünbül. S. Arslantaş. (2007).Effect of student activities based on mevlana’s seven pieces of advice” on students’ *Values Caucasus Educational Journal*, (in press).
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (2000). *Paradigmatic controversies, contradictions, and emerging confluences*. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *The handbook of qualitative research* (2nd ed., pp. 1065-1122), Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Lovecky, D. V. (1997). Identity development in gifted children: Moral sensitivity. 26.05.2019 tarihinde <http://search.epnet.com/direct.asp?an=14899&db=aph> adresinden alınmıştır.
- Mays, N. & Pope, C. (1995). Rigour and qualitative research. *British Medical Journal*, 311, 109–112.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri) S. Turan (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Moon, S. M. (2004). *Social emotial issues underachievement and counseling of gifted and talent students*. California: Corwin Press
- Moon, S. M., Feldhusen, J. F. & Dillon, D. R. (1994). Long-term effects of a pullout enrichment program based on the Purdue Three-Stage Model. *Gifted Child Quarterly*, 38, 38-18.
- Ogurlu, Ü., Yaman, Y. (2013). Ebeveynlerin Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuklarıyla İlgili Rehberlik İhtiyaçları. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 3(2), 81-94.
- Olszewski-Kubilius, P. (2008). *The role of the family in talent development*, (edt. Steven I. Pfeiffer), (53-70), Florida State University, Tallahassee: Springer Science+Business Media.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Renzulli, J.S. (1999). What is thing called giftedness and how do we develop it? A twenty five year perspective, *Journal for the Education of Gifted*, 23 (1), 3-54.
- Robinson, N.M. (1993). *Parenting the very young, gifted children, the national research center on the gifted and talented*, The University of Connecticut. Parenting Research Based Decision Making Series.
- Saranlı, A. G. (2011). *Üstün yetenekli çocukların ailelerine yönelik geliştirilen aile rehberliği programlarının etkililiğinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

-
- Saranlı, A. G. (2011). *Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerine Yönelik Geliştirilen Aile Rehberlik Programlarının Etkiliğinin İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Silverman, L.K. (1993). *Counselling the gifted*. Denver, UK:Love Publishing. Denver, CO: Love Pub., 1993. Print
- Silverman, L.K.(2010). Resource for parents of gifted children. 26.02.2019 tarihinde https://childdevelopmentinfo.com/learning/gifted_children/?ak_action=reject_mobile adresinden erişilmiştir.
- Stake, R. R. (2005). Case studies. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research (Third edition)*. London: Sage.
- Sternberg, R. J. (1988). *The nature of creativity*, Cambridge, UK, Cabridge University Pres,
- Strauss, A. L. & Corbin, J. (1990). *Basic of qualitative research: grounded theory producers and techniques*. Newbury Park, CA: Sage.
- Stuart T. ve Beste A. (2008). *Farklı olduğumu biliyordum: Üstün yeteneklileri anlayabilmek*, (Çev. Armağan Gönenli), Ankara: Kök Yayıncılık
- Viera, A. J. & Garrett, J. M. (2005). Understanding Interobserver Agreement: The Kappa Statistic. *Family Medicine*, 37(5), 360-363.
- Webb, J.T. (1993). *Nurturing social-emotional development of gifted children*. K. Heller, F.J. Mönks, A.H. Passow (Ed.), *International handbook of research and development of giftedness and talent*, (pp. 525- 538) Oxford, UK: Pergamon Press
- Yıldırım, A. ve Şimşek, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları
- Yin, R. K. (2003). *Case study research design and methods* (3. Baskı). London: Sage Publications.